

Т. М. АЛЕКСЄЄВА, канд. геогр. наук, доц.
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна

e-mail: tatiananikolaivna19@gmail.com

РЕЛЬЄФ ЯК ПРИРОДНИЙ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета. Дослідити рельєф Полтавської області як природного рекреаційно-туристичного ресурсу для оптимізації його використання у туристичній діяльності.

Методи. Аналітичний, синтезу, порівняння, дедукції.

Результати. Рельєф Полтавської області завдяки рівнинному характеру створює безпечні умови для туризму. Порівняно з передгірськими або низькогірними областями він менше привертає увагу туристів, не створює умов для високого біологічного різноманіття і характеризується високим ступенем антропогенного освоєння. Проведено дослідження геологічних об'єктів області, які можуть зацікавити туристів - розглянуто їх розташування, походження, наукову і природоохоронну цінність, перспективи використання у туристичній діяльності. Походження об'єктів пов'язано як з ендегенними (Скеля - "Гранітний реєстр", виходи гранітоїдів, Келеберда, Висачківський соляний купол), так і екзогенними процесами, переважно ерозійними (Бутова гора, Брусія, Головлева круча, Лиса гора) та гляціальними (гора Пивиха). Всі об'єкти є складовими природно-заповідного фонду України. Для оцінювання значимості об'єктів для розвитку туризму розроблено систему балів, що ґрунтується на їх комплексному характері. Більшість їх територіально сполучаються з іншими геологічними об'єктами природного і антропогенного походження, природними водами, ділянками збереженої рослинності, що підвищує їх цінність. Значна частина об'єктів має історичне значення (Скала - "Гранітний реєстр", Келеберда), або пов'язана з важливими історичними подіями (гора Пивиха) та діяльністю видатних особистостей (Головлева круча). З цієї причини найбільшу кількість балів було присвоєно об'єктам: Скаля - "Гранітний реєстр", виходи гранітоїдів в с. Кам'яні потоки, Бутова гора, Келеберда. З іншого боку відсутність туристичної інфраструктури знижує можливість застосування деяких об'єктів для розвитку туризму. Так, один з найбільш контрастних і привабливих об'єктів - гора Пивиха - оцінений середньою кількістю балів з причини відсутності туристичної інфраструктури.

Висновки. Рельєф Полтавської області як природний рекреаційно-туристичний ресурс створює значні можливості для розвитку різних видів туризму, у тому числі, культурно-пізнавального, пішохідного, водного, оздоровчого, пляжного, екологічного. Створення рекреаційної інфраструктури дозволить активніше залучати геологічні об'єкти до туристичної діяльності та підвищити її ефективність.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: туристичні ресурси, геологічна пам'ятка, види туризму

Alekseeva T. N.

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi national university, Pershotravneva Street, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine

LANDFORMS AS A NATURAL RECREATIONAL AND TOURISTIC RESOURCE ON THE EXAMPLE OF POLTAVA REGION

Purpose. To study the Poltava region landforms as a natural recreational and touristic resource to optimize its use in tourism.

Methods. Analytical synthesis, comparison, deduction.

Results. Poltava region landforms due to their flat nature make the safe conditions for touristic activities. In compare to piedmont or low-hill terrain regions it attracts less attention of tourists, does not create the conditionals of high biodiversity and is characterized by high degree of anthropogenic development. The research was done for studying of geologic objects of Poltava region that can be interesting for tourists. We considered their location, origin, scientific and conservation value, perspectives for use in tourism. The origin of objects is connected to both endogenous (Rock - granite register", granitoid outcrops, Keleberda, Vysachkivsryi saline dome) and exogenous processes that are mainly erosive (Butova Gora, Brusia, Golovleva Krucha, Lysa Gora) and glacial (mount Piviha). All objects are components of the natural-reserve fund of Ukraine. To assess the significance of objects the points system was created based on their comprehensive nature. Most objects

are combined with other geological landmarks with natural and anthropogenic origin, natural water, areas with preserved vegetation that increases their value. Many of objects has a historical value (Rock - granite register", Keleberda) or are connected to important historical events (mountain Piviha) and the activities of famous personalities (Golovleva steep). This is a reason why the biggest amount of points was given to such objects as Rock – "granite register", granitoid outcrops in the Kamiani Potoky village , Butova Gora, Keleberda.

On the other hand the lack the tourist infrastructure reduces the possibility of using some objects for tourism development. Thus, one of the most contrasting and attractive objects - Mount Piviha - is estimated by average number of points because of lack of tourist infrastructure.

Conclusions. The landforms of Poltava region as a natural recreational and tourist resource creates significant opportunities for development of different kinds of tourism, including cultural, walking, water, health, coastal, environment-oriented, scientific tourism and photo tourism. The creation of the recreation infrastructure will allow involving geological and geomorphological objects more actively to tourist activity and increasing efficiency.

KEYWORDS: tourist resources, geological landmarks, types of tourism

Алексеева Т. Н.

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского, ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина

РЕЛЬЕФ КАК ПРИРОДНЫЙ РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКИЙ РЕСУРС НА ПРИМЕРЕ ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

Цель. Изучение рельефа Полтавской области как природного рекреационно-туристического ресурса для оптимизации его использования в туризме.

Методы. Аналитический, синтеза, сравнения, дедукции.

Результаты. Рельеф Полтавской области благодаря равнинному характеру создает безопасные условия для туристической деятельности. Сравнительно с предгорными и низкогорными областями он меньше привлекает внимание туристов, не создает условий для высокого биологического разнообразия и характеризуется высокой степенью антропогенной освоенности. Проведено исследование геологических объектов области, которые могут заинтересовать туристов - освещено их расположение, происхождение, научная и природоохранная ценность, перспективы использования в туристической деятельности. Происхождение объектов связано как с эндогенными (Скала - "Гранитный реестр", выходы гранитоидов, Келеберда, Высачковский соляной купол), так и экзогенными процессами, преимущественно эрозионными (Бутовая гора, Брусия, Головлева круча, Лысая гора) и гляциальными (гора Пивиха). Все объекты входят в состав природно-заповедного фонда Украины. Для оценки значимости объектов для развития туризма разработана система баллов, которая основывается на их комплексном характере. Большинство их территориально сочетаются с другими геологическими объектами природного и антропогенного происхождения, природными водами, участками сохраненной растительности, что повышает их ценность. Многие объекты имеют и историческое значение (Скала - "Гранитный реестр", Келеберда) или связаны с важными историческими событиями (гора Пивиха) и деятельностью выдающихся людей (Головлева круча). По этой причине наибольшее количество баллов было присвоено таким объектам, как Скала - "Гранитный реестр", выходы гранитоидов в с. Каменные потоки, Бутовая гора, Келеберда. С другой стороны отсутствие туристической инфраструктуры снижает возможности использования некоторых объектов для развития туризма (гора Пивиха).

Выводы. Рельеф Полтавской области как природный рекреационно-туристический ресурс создает значительные возможности для развития различных видов туризма, в том числе культурно-познавательного, пешеходного, водного, оздоровительного, пляжного, экологического. Создание рекреационной инфраструктуры позволит активнее привлекать геологические объекты к туристической деятельности и повысить ее эффективность.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: туристические ресурсы, геологический памятник, виды туризма

Вступ

Ознакою сьогодення є інтенсивний процес урбанізації, що проявляється у поширенні міського способу життя, який надає дуже мало можливостей людині для спілкування з природою, що знижує якість життя населення. Туризм надає людині можливість змінити ритм життя, тривалий час перебувати на свіжому повітрі, отримати

нові враження та позитивні емоції. Відпочинок на природі корисний для здоров'я: покращує роботу серцево-судинної, дихальної та нервово-м'язової систем, сприятливо впливає на опорно-руховий апарат людини, тренує силу, витривалість та інші рухові якості, сприяє відновленню фізичних і моральних сил організму. Знайомство з

природними об'єктами розширює світогляд, сприяє інтелектуальному і культурному зростанню. Туристичні походи та екскурсії - це можливість цікаво і змістовно провести дозвілля разом зі своєю сім'єю або друзями, що зміцнює родинні зв'язки, прищеплює духовні цінності дітям і молоді. Туристичні заходи позитивно впливають на емоційний стан людини: мальовничі краєвиди, природні звуки створюють сприятливе середовище, де людина отримує яскраві враження, а пізніше - приємні спогади. Спілкування з природою містить і виховний аспект, оскільки інтерес до природи розвивається в повагу і бажання піклуватися про неї. Значні можливості для тісного контакту з природою надає екологічний туризм [1, 2]. У зв'язку з цим актуальною науковою проблемою є вивчення природних рекреаційно-туристичних ресурсів для оптимального їх застосування у туристичній діяльності і збереження.

Питання про особливості рекреаційно-туристичних ресурсів містить регіональний аспект, оскільки кожний район характеризується неповторним і досить складним сполученням природних умов і характеристик та антропогенних чинників. Важливим природно-рекреаційним ресурсом є рельєф, якому властиві свої ознаки, особливості використання у туристичній діяльності. Тому його вивчення в такому ракурсі є необхідною умовою задоволення туристичного по-

питу, що зараз склався в різних районах України.

Вивченню рельєфу для рекреаційного використання присвячені роботи вітчизняних і іноземних вчених. Перші описи рельєфу України містять праці Цися П.М., Спирідонова А.І., Леонтєва О.К., Ричагова Г.І., Сімонова Ю.Г. та інших. Пізніше проблему було висвітлено у наукових розробках Горішнього П.М., Зінька Ю.В., Карпенка Н.І., Нетробчук І.М., Ковальчука І.П. [3-5] для різних районів України, в першу чергу для тих, де рельєф характеризується різноманітністю, екзотичністю, розчленованістю [6-8]. Рельєфу районів з рівнинним характером поверхні, що надає менше можливостей для організації туризму і відпочинку, в наукових дослідженнях присвячено менше уваги. Треба додати, що природні туристичні ресурси Полтавської області вивчалися і раніше, але вони переважно присвячені вивченню рослинності і її значенню для туризму [9]. У зв'язку з цим вважається за доцільне вивчення рельєфу як рекреаційно-туристичного ресурсу Полтавської області, оскільки у складі її природно-ресурсного потенціалу присутні об'єкти, які можуть бути привабливими для туристів

Метою роботи є дослідження рельєфу як природного рекреаційно-туристичного ресурсу на прикладі Полтавської області для оптимального його використання в туристичній діяльності.

Методика дослідження

Об'єктом дослідження є поверхня території Полтавської області, стан якої залежить від інтенсивності антропогенної діяльності. Освоєння території області складає 75,3 %, що є середнім показником для Центрального лісостепу України. Ступінь розораності земель сягає 61,7 %, що також займає середню позицію серед інших областей району. Рівень лісистості Полтавської області на 5 % менший за його оптимального рівня, а показник густоти населення на

1.03. 2020 року складав 48,2 особи на 1 км², що є порівняно невисоким [10-12].

В роботі застосовано вітчизняні та іноземні географічні джерела та методи: описовий, аналітичний, синтезу, порівняння, дедукції, графічний, картографічний та інші. Оцінювання значущості природних рекреаційно-туристичних об'єктів Полтавської області було здійснено за допомогою системи балів.

Результати та обговорення

Рекреаційно-туристичні ресурси – це об'єкти, явища чи процеси природного, антропогенного або змішаного походження, які можуть безпосередньо задовольнити потреби людей у відпочинку та змістовному

проведенні дозвілля [13]. Рекреаційно-туристичні ресурси поділяють на природні, природно-антропогенні та антропогенні. Природні рекреаційно-туристичні ресурси - об'єкти та явища природного походження,

які залучені у сферу рекреації та туризму і включають рельєф, клімат, ґрунтовий покрив, рослинний і тваринний світ, об'єкти природно-заповідного фонду.

В геоструктурному відношенні Полтавська область належить до Дніпровсько-Донецької западини у межах Східно-Європейської платформи. Рельєф області представлений Придніпровською низовиною і Полтавською рівниною [10]. Оскільки платформи характеризуються спокійним тектонічним режимом, то з точки зору безпеки вони є позитивним чинником для організації рекреаційно-туристичної діяльності. З іншого боку для організації відпочинку і оздоровлення найбільш сприятливою є пересічна місцевість із незначною глибиною розчленування, тому рельєф Полтавської області надає менше можливостей для організації туристичних заходів, ніж передгірський (200-400 м над рівнем моря) або низькогірний рельєф (400-1000 м). Природні комплекси з рівнинним характером рельєфу характеризуються меншим рівнем біологічного різноманіття, ніж гори, де з висотою змінюється стан атмосфери, процеси ґрунтоутворення, видовий склад рослинності та тваринного світу, внаслідок чого формуються мозаїчні природні комплекси, які є привабливими для туристів. Крім того гірські райони характеризуються невисоким рівнем господарського освоєння, тому природне середовище там більш збережене, що підвищує їх цінність. Треба відмітити, що у межах Полтавської області розташовані цікаві геологічні і геоморфологічні туристичні об'єкти, наприклад, виходи гранітів, у тому числі, на території м. Кременчук, селах Кам'яні Потоки і Келеберда, на острові Динька.

Розташований у Кременчуці такий об'єкт під назвою "Скеля - гранітний реєстр" є геологічною пам'яткою природи місцевого значення, цінним природним туристичним об'єктом. Кристалічні породи пізнього докембрію представлені гранітами, граніто-гнейсами та гнейсами віком приблизно 3 млрд. років і утворюють найвище у прибережній частині залягання порід кристалічного фундаменту і сягають висоти 65 м [14]. Сама скеля є важливою водомірною реліквією, на якій вказано рівень води під час найвищих Дніпровських повеней. Даний об'єкт може бути застосований для ор-

ганізації культурно-пізнавального, наукового, екологічного видів туризму. Особливо важливими такі об'єкти будуть для учнів, студентів, які зможуть закріпити свої теоретичні знання, цікаво і змістовно провести дозвілля, ознайомившись в природі з незвичайними природними феноменами.

Іншим об'єктом природи, що являє собою вихід магматичних гірських порід на поверхню, які утворюють невеликі скелі, є геологічна пам'ятка природи Келеберда, розташована у Кременчуцькому районі поблизу селища Келеберда. Мальовничі схили біля узбережжя Дніпра тут поєднуються з архітектурними пам'ятками – Спасо-Преображенською церквою, пам'ятником Тарасові Бульбі, встановленим до 200-річчя з дня народження Миколи Гоголя.

Бутова гора - геологічна пам'ятка природи місцевого значення, для якої характерно відслонення відкладів пісковиків неогену та антропогену, розташована між селами Шишаки та Яреськи. Її цінність полягає у мальовничих краєвидах на лівобережжі річки Псел, частково збереженим рослинним і тваринним світом, джерелом мінеральної води, створеними ділянками для відпочинку (доріжки, альтанки), пам'ятними знаками В.І. Вернадському та козакам Яреськівської та Шишацької сотні. Келеберда і Бутова гора є перспективними об'єктами для розвитку культурно-пізнавального, екологічного, фототуризму. Розташування в сільській місцевості з рівною поверхнею відкриває можливості для пішохідного та велосипедного туризму, у тому числі, з оздоровчими цілями.

Відслонення пісковиків (Брусія) – також геологічна пам'ятка природи місцевого значення, розташована в селі Михайлівка в урочищі Церковний Горб [11]. Об'єкт є відслоненням міоценових кварцевих дрібнозернистих пісковиків і складається з десяти брил, вкритих лишайником. Під впливом ерозії пісковики поступово виходять на денну поверхню. Крім природної цінності об'єкт має й історичне значення, оскільки на пісковикових брилах виявили петрогліфи бронзової та ранньої залізної діб. Об'єкт може бути особливо цікавим для природознавців, школярів, студентів.

У південній частині Придніпровської низовини льодовиком були утворені палеогенові та антропогенні відклади, у тому

числі дислокація Пивихи, що розташована між селищем Градизьком і селом Максимівкою. Раніше задерновані схили Пивихи зараз відкриті з боку Кременчуцького водосховища, що надає можливості ознайомлення з ними. Як свідчать дослідження, льодовиковий покрив здійснив основний вплив на формування гори Пивихи, що підтверджує наявність дніпровської морени на схилах та навколо вершини гори [14]. У відслоненнях Пивихи присутні глина, пісок а також блакитний мергель - рідкісна вапнякова порода. Свого часу тут було знайдено краєзнавцями цікаві знахідки: скам'янілі рештки рослин і тварин льодовикового періоду. Максимальні відмітки абсолютної висоти сягають 160 и 168 м, що відкриває прекрасний краєвид на водосховище і його узбережжя. Пивиха - не тільки унікальна природна пам'ятка, а й об'єкт з багатою історією. У XVI столітті тут був заснований Пивгородський Миколаївський монастир, який став важливим форпостом українського народу у визвольній війні за свою незалежність. Пивиха була місцем притулку для повстанців Павлюка, козаків Богдана Хмельницького. Після створення Кременчуцького водосховища почалося руйнування Пивихи під впливом енергії хвиль, тому для її збереження укріплюють схили шляхом насадження дерев.

Контрастність об'єкту у поєднанні з цікавим походженням, узбережжям Кременчуцького водосховища робить його важливим природно-рекреаційним ресурсом, перспективним для застосування в організації туристичної діяльності, у тому числі для пляжного, культурно-пізнавального, пішохідного, навчального видів туризму та фототуризму.

Цікавим об'єктом є геологічна пам'ятка природи місцевого значення - Головлева круча, розташована на правому березі Псла між селами Ламане та Гуньки, що є відслоненням відкладів антропогену. Її цінність пояснюється гарною панорамою, що відкривається на Псел та його узбережжя, відносно збереженою природною рослинністю. Район розташування геологічної пам'ятки пов'язаний з діяльністю відомого науковця В.І. Вернадського, який вивчав геологію, археологію та ґрунти району. На честь великого вченого встановлено пам'ятний знак. Місцева сільська рада Омельника зацікавлена у розвитку екологічного туриз-

му району і працює над створеннями екологічної стежини імені В.І. Вернадського. В селищі існує ліцей екологічного профілю, де вже багато років поспіль проходять міжнародні науково-практичні конференції. У 2018 р. місцева влада надавала допомогу у науковому проекті, здійсненому Кременчуцьким національним університетом імені Михайла Остроградського (де автор також брав участь) щодо вивчення геологічної будови і ґрунтів району, де більше, ніж сто років до того проводив свої дослідження великий науковець - автор вчення про біосферу. Отже даний район може активно залучатися до організації туристичної діяльності, а саме пішохідного, водного, велосипедного, культурно-пізнавального, оздоровчого, наукового видів туризму, а також фототуризму.

Важливим рекреаційно-туристичним ресурсом є розташована з півночі від села Яреськи геологічна пам'ятка "Лиса гора", яка була створена для збереження мальовничого урвища, що підноситься над долиною річки Псел. З урвища відкривається панорама довколишніх заплавлених лісів, лук, меандрів і стариць Псла, що створює можливість розвитку різних видів туризму, у тому числі пішохідного, водного, культурно-пізнавального, оздоровчого, наукового та фототуризму.

Прикладом геологічної пам'ятки природи місцевого значення є Висачківський соляний купол, розташований між селами Висачки, Тишки та Кузубівка. Горб являє собою препарований водною та давньо льодовиковою ерозією вододільний останець у межах терас міжріччя Сули й Удаю. Його поверхня перекрита лесоподібними суглинками, на північно-східних схилах - мореною. Максимальна абсолютна висота сягає 146 м, відносна - 56 м, тому з нього відкривається мальовнича панорама. Походження об'єкту пов'язано з "соляною тектонікою" [14]. Купол оточений винесеними з глибини 4-5 км до земної поверхні брилами діабазів, тому для їх добування свого часу було побудовано кар'єр. Зараз кар'єр вже відпрацьований, затоплений водою і перетворений на озеро. Південний стрімкий схил Висачківського горба зазнав впливу ерозії, тому густо розчленований ярами. Зараз він вкритий лісовою рослинністю, яка чергується зі степовими ділянками. Пологі схили соляного купола розорані.

З метою оцінювання значущості геолого-геоморфологічних об'єктів Полтавської області пропонується розглядати їх в комплексі з іншими природними та культурно-історичними об'єктами а також враховувати наявність рекреаційної інфраструктури. Такий підхід є доцільним для оцінювання об'єктів, що не характеризуються екзотичністю, підвищеною контрастністю, але які в комплексі з іншими привабливими для

відпочинку об'єктами створюють район, перспективний для розвитку туризму.

Значущість об'єктів оцінювалася за трьома чинниками. Перший чинник – це їх поєднання з іншими природними об'єктами, які характеризуються атрактивністю. Один бал присвоєно об'єктам, якщо вони територіально сполучені з іншою цікавою пам'яткою природи (узбережжя річки, озеро,

Таблиця

Оцінювання значущості рекреаційно-туристичних об'єктів Полтавської області та їх перспективи використання у туризмі

№	Об'єкт туризму	Види туризму	1-ий чинник	2-ий чинник	3-ій чинник	Всього балів
1	Скеля - гранітний реєстр (м. Кременчук)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, екологічний, науковий фототуризм	2	2	2	6
2	Виходи гранітоїдів (с. Кам'яні потоки)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, науковий, велосипедний екологічний, фототуризм	1	1	2	4
3	Келеберда (с. Келеберда)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, оздоровчий, пляжний, екологічний, науковий, фототуризм	2	2	1	5
4	Висачківський соляний купол (між селищами Висачки, Тишки та Кузубівка)	Культурно-пізнавальний, науковий, пішохідний, науковий, велосипедний оздоровчий, екологічний, фототуризм	2	-	-	2
5	Бутова гора (між селищами Шишаки та Яреськи)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, науковий, велосипедний оздоровчий, екологічний, фототуризм,	2	1	1	4
6	Відслонення пісковиків Брусія (селище Михайлівка)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, велосипедний оздоровчий, екологічний, науковий, фототуризм	1	1	-	3
7	Гора Пивиха (селище Максимівка)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, велосипедний, пляжний, оздоровчий, екологічний, фототуризм, науковий	2	1	-	3
8	Головлева круча (між селищами Ламане та Гуньки)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, науковий, велосипедний, оздоровчий, екологічний, фототуризм	1	1	1	3
9	Лиса гора (північ від селища Яреськи)	Культурно-пізнавальний, пішохідний, водний, велосипедний, науковий оздоровчий, екологічний, фототуризм	1	-	-	1

Чинники: 1-ий - територіальне сполучення з іншими природними об'єктами;
2-ий - територіальне сполучення з культурно-історичними об'єктами;
3-ий - наявність рекреаційної інфраструктури

або мінеральне джерело). Двома балами оцінено об'єкти, якщо їх розташування співпадало з різноманітними привабливими природними пам'ятками.

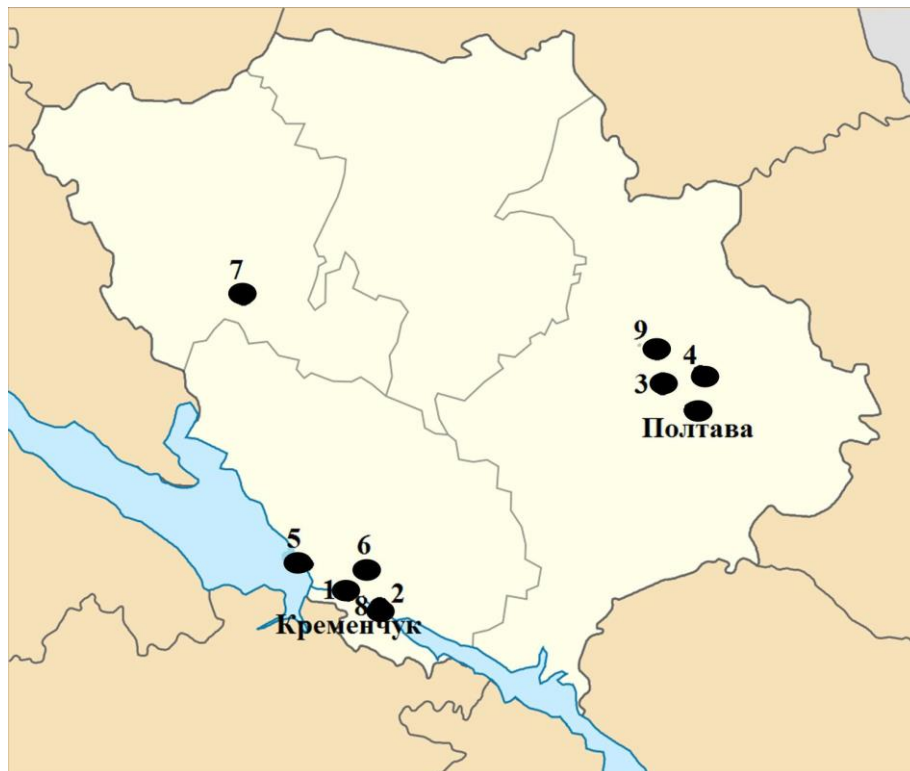
Другий чинник – це поєднання в одному районі природних і культурно-історичних об'єктів. Один бал було присвоєно природним об'єктам, якщо вони територіально сполучені з архітектурною або історичною пам'яткою. Двома балами оцінено об'єкти, розташовані на територіях з різноманітними історичними, архітектурними пам'ятками або у районах, пов'язаних з історичними подіями та життям видатних людей.

Третій чинник – це наявність умов для відпочинку: облаштування доріжок, пляжів, лав для сидіння, майданчиків для волейболу. Об'єктам, які забезпечені рекреаційною інфраструктурою для одного виду відпочинку, присвоєно 1 бал. Якщо в районі розташування об'єкту створено умови для більш, ніж двох видів відпочинку, його значущість оцінено двома балами.

Результати оцінювання значущості об'єктів Полтавської області та перспективні для них види туризму відображені у таблиці 1.

Як визначено з таблиці, найбільшою кількістю балів оцінено об'єкти у таких районах, де локалізовані інші видатні місця та одночасно створені умови для відпочинку. Наприклад, пам'ятка природи "Скала - гранітний реєстр" розташована у міському парку "Придніпровський" поруч з центральним пляжем м. Кременчук. Треба відмітити, що в місті існує інша проблема, яка створює перешкоду для повноцінного відпочинку - це незадовільна якість природного навколишнього середовища [15]. Такі ж самі особливості можна окреслити і для геологічних пам'яток в селищах Келеберда і Кам'яні потоки. З іншого боку, гора Пивиха - один з найяскравіших природних об'єктів - характеризується невисокою кількістю балів з тієї причини, що не забезпечений рекреаційною інфраструктурою. Найменшою кількістю балів оцінено значущість об'єктів: Лиса гора, Брусія, Висачківський соляний купол.

Розташування геологічних об'єктів, що можуть бути використані в організації туристичної діяльності відображено на рисунку 1.

Умовні позначки:

- 1 - Скала "Гранітний реєстр", 2 - Келеберда, 3 - Бутова гора,
- 4 - Брусія, 5 - гора Пивиха, 6 - Головлева круча, 7 - Висачківський соляний купол, 8 - вихід гранітів (с. Кам'яні потоки), 9 - Лиса гора

Рис. 1 - Геологічні туристично-рекреаційні ресурси Полтавської області

Як вказано вище, в більшості публікацій з питань вивчення рекреаційно-туристичних ресурсів Полтавської області акцент зроблено на цінності ресурсів рослинного світу [9, 16]. У зв'язку з цим дослідження рельєфу Полтавської області як

чиннику туризму є доповненням більш ранніх робіт і в комплексі з ними надасть змогу виявити райони, перспективні для організації туристичної діяльності та визначити напрями її оптимізації.

Висновки

В результаті викладеного вище можна заключити, що рельєф є важливим природно-рекреаційним ресурсом Полтавської області. Особливості природних рекреаційно-туристичних ресурсів пояснюються тектонічною будовою регіону і геоморфологічними процесами, що переважають. Геологічні об'єкти є досить різноманітними, що пояснюється їх різноманітним походженням. Оцінювання значущості природних рекреаційно-туристичних ресурсів можна здійснити за допомогою системи балів, яка враховує їх сполучення з іншими природ-

ними, культурно-історичними об'єктами та забезпечення території рекреаційною інфраструктурою. Серйозною перешкодою використання геолого-геоморфологічних об'єктів є відсутність рекреаційної інфраструктури, тому її створення зробить район більш привабливим для туристів. Рельєф як природний рекреаційно-туристичний ресурс створює можливості для організації різних видів туризму, у найбільшому ступені оздоровчого і культурно-пізнавального напрямів.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Література

1. Гальків Л.І., Килин О.В., Стручок Н.М. Стан та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. Серія: Економіка. 2015. № 3. Т. 20. С. 189–193. URL: http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/pdf/vist_onu/ecoT20V3.pdf
2. Піменов В.Г. Розвиток екологічного туризму в Україні: основні поняття, проблеми, сучасний стан. *Вісник ХДАК*. 2018. Випуск 52. С. 198–208. URL: <http://v-khsac.in.ua/article/view/125115>
3. Горішний П.М. Морфологічний аналіз рельєфу бережанського Опілля. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. 2017. Т. 43. № 2. С. 4 – 9. URL: <http://nzs.tnpu.edu.ua/article/view/157440>
4. Зінько Ю.В., Мальська М., Іваник М. Туризм у Карпатському регіоні: загрози для довкілля та способи сталого розвитку. *Вісник Львівського університету*. Серія географічна. 2014. Випуск 45. С. 443–451. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/geography/article/view/1214>
5. Нетробчук І.М. Рекреаційна оцінка Буго-Стирського межиріччя Волинської височини. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ 1. Фізична географія. 2009. Випуск 10. С. 40–44.
6. Царик П. Оцінка ступеня сприятливості геолого-геоморфологічних ресурсів Поділля для рекреаційної діяльності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. 2014. № 2. С. 83–93. URL: <http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/163.pdf>
7. Царик П. Оцінка рекреаційної придатності ландшафтів національного природного парку "Кармелюкове Поділля". *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. № 2. 2017. С. 100 – 112. URL: <http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/17.pdf>
8. Ковтуник І. І. Орографічні ресурси як туристичне та економічне багатство Хмельниччини. *Електронний журнал*. Ефективна економіка. Вип. 5. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4951>
9. Еталони природи Полтавщини. За ред. О. М. Байрак. Полтава, 2003. 212 с.
10. Полтавська область: природа, населення, господарство. за ред. К.О. Маца. Полтава, 1993. 302 с.

11. Інформація про Полтавську область (2020). URL: <https://polinfo.gov.ua/informatsiini-materialy/pro-poltavsku-oblast> (дата звернення 29.11.2020).
12. Закон України "Про природно-заповідний фонд України". 1992. URL: <http://www.eco-poltava.gov.ua/pzfzag.htm> (дата звернення 29.11.2020).
13. Алешугіна Н. О., Барановська, О. В., Барановський, М. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства. Чернігів: Вид-во ЧНТУ, 2015. 492 с.
14. Стецюк В.В. Основи геоморфології : навчальний посібник. Київ, 2005. 496 с
15. Алексеева Т. М. Дослідження техногенного впливу на рослинний покрив міста Кременчука. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. № 1–2. Харків, 2013. С. 127–133. URL: <https://periodicals.karazin.ua/humanenviron/article/view/970>
16. Алексеева Т. М. Об'єкти природно-заповідного фонду Полтавської області як чинник розвитку екологічного туризму. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*. Вип. 824. Чернівці, 2020. С. 48 – 54. URL: https://geochnu.top/index.php/climat_geology/article/view/81

References

1. Halkiv, L., Kylyn, O. & Struchok, N. (2015). State and prospects of development of ecological tourism in Ukraine. *Odesa National University Herald Series Economy*, 20(3), 189–193. Retrieved from http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/pdf/vist_onu/ecoT20V3.pdf (In Ukrainian).
2. Pimenov, V. (2018). The development of ecotourism in Ukraine: basic concepts, problems and current status. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 52, 198–208. Retrieved from <https://doi.org/10.31516/2410-5333.52.125115> (In Ukrainian).
3. Horishnyy, P. (2017). Morphological analysis of relief of berezhanske Opillya. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Geography*, 43(2), 4–9. (In Ukrainian). Retrieved from <http://nzg.tnpu.edu.ua/article/view/157440>
4. Zinko, Y., Malska, M. & Ivanyk, M. (2014). Tourism in the Carpathian region: threat to the environment and ways of sustainable development. *Visnyk of the Lviv university. Series Geography*, (45), 443–451. Retrieved from <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/geography/article/view/1214> (In Ukrainian).
5. Netrobchuk, I. (2009). Recreational assessment of the relief of the Bugo-Styr interfluvium of the Volyn upland. *Scientific Bulletin of Volyn National University named after Lesya Ukrainka: Geographical Sciences*, 10, 40–44. (In Ukrainian).
6. Tsaryk, P. (2014). Assessment favorable geology and geomorphological resources Podillia for recreation. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Geography*, (2), 83–93. Retrieved from <http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/163.pdf> (In Ukrainian).
7. Tsaryk, P. (2017). Evaluation of recreational efficiency of landscapes of the national natural park "Karmelukove Podillia". *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Geography*, (2), 100–112. Retrieved from <http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/17.pdf> (In Ukrainian).
8. Kovtunyk, I. (2016). Orographical resources as a touristical and economical wealth of Khmelnytska region. *Efficient economy*, (5). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4951> (In Ukrainian).
9. Bairak, O. (Ed.). (2003). Reserved treasures of Poltava region. Ukraine, Poltava. (In Ukrainian).
10. Matsa, K. (Ed.). (1993). Poltava region: nature, population, economy. Ukraine, Poltava. (In Ukrainian).
11. Information about Poltava region (2020, August 29). Retrieved from <https://polinfo.gov.ua/informatsiini-materialy/pro-poltavsku-oblast> (In Ukrainian).
12. Law of Ukraine "On the nature reserve fund of Ukraine". (2020, August 29). Retrieved from <http://www.eco-poltava.gov.ua/pzfzag.htm>
13. Alieshugina, N., Baranovska, O. & Baranovskii M. (2015). Recreational and tourist resources of Ukraine with the basics of tourist resource science. Ukraine, Chernihiv. (In Ukrainian).
14. Stetsiuk, V. (2005). Ecological geomorphology and subsoil protection: tutorial. Kyiv. (In Ukrainian).
15. Alekseeva, T. (2013). The investigation of technogenic influence on the vegetation on an example of town Kremenchug. *Man and environment. Issues of neoecology*. (1–2), 127–133. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/humanenviron/article/view/970>
16. Alekseeva, T. (2020). The Objects of Nature Reserve Fund of Poltava Oblast as a Factor of Ecological Tourism Development. *Scientific Herald of Chernivtsi University*, (824), 48 – 54. Retrieved from https://geochnu.top/index.php/climat_geology/article/view/81

Надійшла: 01.10.2020

Прийнято: 27.11.2020